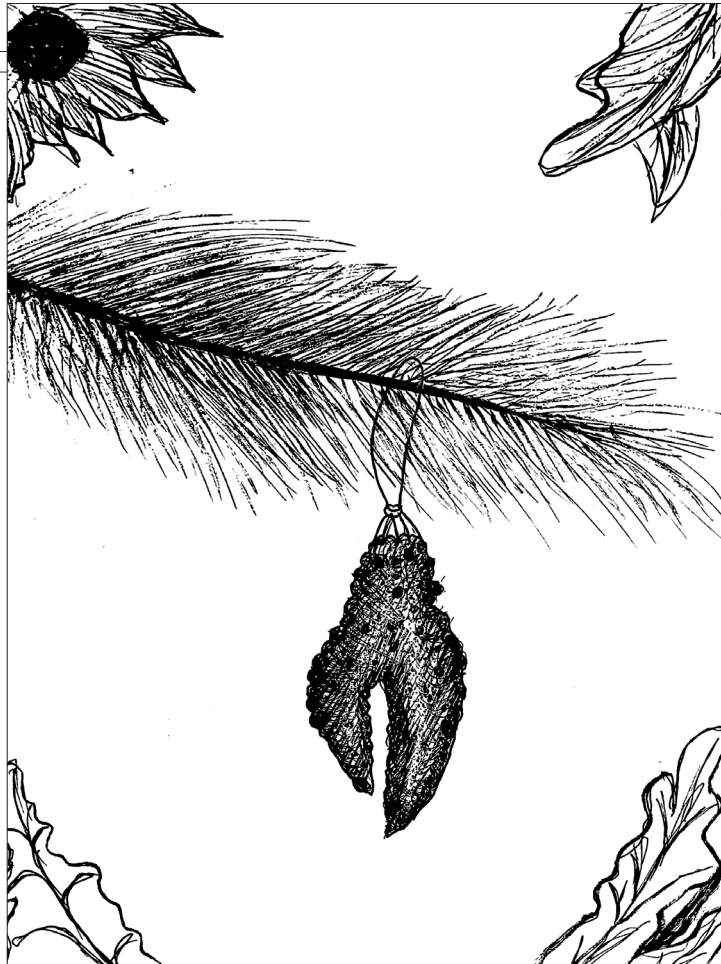

Tradice a Klůty

Daria Petrushenko

The Narrated Self

I narrate the self.
Words aren't empty —
carrying meaning, filling up the
vase. The vase is not yet full:
there is still so much vacant room.
The story is yet to be written, and
yet to be lived.
Ponder and wonder —
running through foggy fields,
leaping from cliffs,
screaming, crying, breaking free.
Half woman, half bird,
eyes half open, half closed — a
beautiful illusion.
The ending is uncertain:
ethereal waters, eternal sunshine,
battles within one's mind,
the birth of man,
And his gradual demise.
And yet, I narrate —
like a priest at dawn,
preaching to an empty church.

Beata Maliči

Algernon

Knihkupec

Letní ráno a povědomý
pocit prázdnoty, který mě něžně
líbá na tváři. Všude kolem je špi-
na, kterou nejsem schopna odkli-
dit. Zatuchlý vzduch přízemního
bytu s mříží z plic vysává kyslík
a mění ho ve všekonzumující úz-
kost. Budík zvonil už desetkrát.
Jsem klidná. Až osmnácté zvoně-
ní znamená, že můj čas pod pří-
liš teplou peřinou se blíží konci.
Zvoní, zvoní, zvoní...

Nejistě se zvedám ze sedačky a
hledám, kam jsem večer odložila
brýle. Nejsou na svém obvyklém
místě. Je mi špatně. Pět minut.
Našla jsem je na stole. Pomalu
se dobelhám do koupelny, která

je hned za dveřmi mého malého
vězení. Z cely do cely.

Ze zrcadla na mě pohlíží zná-
má tvář neznámé osoby. Skropím
řasy a rty ledovou vodou a dou-
fám, že tím probudím i své spící
srdce. Opět bez úspěchu. Nahnu
se ke kohoutku, do úst nasaju
trochu vody. Vezmu kartáček a
dám na něj zbytečně moc dětské
pasty. Hýbu jím nahoru, dopředu,
doprava, dolů, dozadu, doleva.
Konec. Zase mi krvácí dásně. Pří-
chuť železa mě doprovází zpátky
do bíle natřené klece.

Sedám si na opěrku modrého
gauče, roztahuju tmavě zelený
závěs a již posté mě vítá našedlý
obličej ve skle. Jak já ho nenávi-
dím. Ani všechny barvy, třpytky

a kamínky nedokážou zakrýt
černobílý svět před tmavýma
očima. Přesto se snažím. Během
malování přemýšlím, jestli se
dnes konečně objeví někdo, kdo
prokoukne mou hru. Nemys-
lím si. A i kdyby ano, nezůstane
dlouho. Bojí se. Já taky.

Zvoní. Mám patnáct minut,
než jede tramvaj. Svírá se mi
hrdlo uvědoměním, že se mu-
sím obléknout a připravit se na
existenci okolního světa. Proč
musím opouštět stěny plné tísně?
Neprala jsem už dva týdny.
Snad si toho nikdo nevšimne.
Deset minut. Rychle zapojím
žehličku a spravím záclony na
čele. Vyrvu ji ze zásuvky. Přes
rameno házím tašku s věcmi,

Daria Petrushenko

Waves

It comes and goes in
waves. I am navigating
through — water gently
touching my feet.
I'm not going to drown.
The sea won't allow it.
Sensing my youth,
it spares me lovingly.
"Try, risk it all —
there's nothing yet to lose."
Forgiving mistakes,
forgiving the foolish
confidence, I come closer —
knee-deep.
I am getting older.
I drown.
Time swallowed me.
I folded into silence,
disappearing into thin air,
a ritual older than any prayer.

kteří nejspíš nebudou potřebovat.
Osm minut. Vybíhám z pokoje.
Určitě mi něco chybí. Nazuju si
boty, do ruky беру klíč... Vypojila
jsem žehličku? Vracím se. Leží na
zemi. Šest minut. Rozrazím dveře
pokoje, bytu, domu a jdu směrem
k zastávce. Možná přijdu pozdě.
Řeknu, že byla kolona, nebo že
mi tramvaj těsně ujela.

Do uší si dávám sluchátka, za-
pínám hudbu, mezi rty vkládám
cigaretu, zapaluji ji. Nádech.
Krok, krok, krok, krok. Výdech.
Krok, krok, krok, krok... Proč se
na mě dívají? Vidí mě příliš mno-
ho slepých očí kolemjdoucích.

Zastávka. Nemožu dýchat.
Buší mi srdce. Žaludek se svírá.
Alespoň že přijdu včas do práce.

Anna Rek

Oprinci rybáři a kouzelné skále

Bylo jednou jedno království a v něm žil král s královnou. Měli jednoho syna a chtěli pro něj jen to nejlepší. Jenže „to nejlepší“ mnohdy zkrátka nebylo zadarmo, a tak se stalo, že když princ dosáhl plnoletosti, hrozila mu velká bída. Král s královnou se rozhodli jej oženit a dali to vědět okolním královstvím. Jenže shodou náhod měli v okolních královstvích také samé syny a ti bohužel neměli zájem, a tak museli vysílat posly za patero až sedmero hor a řek. Jenže než za takové patero až sedmero hor a řek jeden posel doběhne, to je dlouhá doba. Za takovou dobu by si lid v království mohl uvědomit, že nic nebrání tomu, aby nepochodoval přímo do hradu a tam s pomocí (již téměř neplacené) strážě sesadil královskou rodinu z trůnu. Z toho měl král samo sebou těžkou hlavu i bez koruny.

Mladému princovi situace nebyla zcela ukradená, ale také mu nebylo příjemné o ní přemýšlet. Trávil proto většinu času v královském městě, kde se urputně snažil nepropadnout karbanu, protože věděl, že by to jeho rodiče velmi trápilo. Aby takovému propadnutí zabránil, chodil často rybařit. Ryby, které nachytl, nosil do hradní kuchyně, nebo je prodával a vydělané peníze se snažil neprohrávat v kartách.

Ale moc mu to nešlo. Jednou, když takhle přišel o tři pstruhy – a to už byl nějaký obnos – povídá jeden z karbaníků: „Ty bys potřeboval, aby se otevřela ta kouzelná skála.“

Princ nevěděl, o jaké kouzelné skále je řeč, a tak mu bylo vysvětleno, že jednou za sto let se člověku, který je dobrý, čestný a spravedlivý, otevře tajný vchod do skály v královském lese, a

tam prý najde takové bohatství, že se mu o tom nesnilo. Princovi takové řeči připadaly docela hloupé. Předně se také nepovažoval za dobrého, čestného a spravedlivého člověka. Ale zrovna se blížila doba jednou za sto let a královská pokladnice zela ještě větší prázdnotou než jindy. Tak si řekl proč ne a vydal se k oné pověstné skále. Chvilí před ní stál, pak si sedl, pak zavolal „haló“, a když slyšel jenom vlastní ozvěnu, dovtipil se, že ho přátelé hráči určitě jenom napálili a teď se poblíž válí smíchy po zemi za nějakým kamenem. Otočil se a chtěl odejít, když tu náhle se ozvalo KŘUP a skála za ním se rozdělila vedví. Pomyslel si, že to nemůže být náhoda, vešel dovnitř a skála se zase zavřela.

Princ šel dlouho jenom temnou chodbou, až najednou narazil na místnost osvětlenou fialovým světlem. Princ neměl rád fialovou barvu.

„Vítej,“ řekl trpaslík, který stál uprostřed místnosti. Princ si ho zpočátku nevsiml a málem měl proto srdeční zástavu.

„Naposledy jsem si s někým povídal před sto lety,“ pokračoval trpaslík, „špatně jsem si nastavil časovač na dveřích a neumím je opravit.“

„Aha,“ řekl princ, který se na více slov nezmožil.

„Nemáš něco k jídlu?“ zeptal se pak trpaslík, „já tu mám jenom lišejníky.“

Princ měl s sebou uzeneho úhoře, kterého si vzal na svačinku. Trpaslík nadšeně zatleskal a vmžiku ho celého snědl.

„Kde je to bohatství?“ odvažil se pak tázat princ., „Sslyšel jsem, že tu prý má být hora zlata.“

Trpaslík se zasmál. „To už dávno rozebrali ti, co přišli před tebou. Tomu poslednímu jsem tady zametal prach po podlaze.“

Z toho byl princ pochopitel-

ně zklamaný. Nechtělo se mu odcházet s prázdnými rukama. Rád by měl býval alespoň toho uzeneho úhoře. Začal litovat, že ho trpaslíkovi vůbec ukazoval.

„Ale počkej,“ zamyslel se trpaslík a začal si umaštěnými rukama ohmatávat vestu. Nakonec odkudsi vytáhl poměrně objemný štos pergamenů. „Vlastně mám ještě tohle,“ řekl nejistě, „ale přestal jsem to nabízet, protože všichni chtěli zlato.“

„Co to je?“ chtěl vědět princ.

„Ále,“ trpaslík pokrčil rameny, „plánky všeho druhu. Třeba tady, na fúzní reaktor a tak...“ Nejistě podal štos princovi, který ho rozpačitě přijal a poděkoval – spíše ze slušnosti. V životě o fúzním reaktoru neslyšel a nedokázal si představit, k čemu by mu taková věc byla. Když odcházel, slíbil trpaslíkovi, že vyřídí, že zlato už došlo a že mu mají přinést jídlo.

Skála se u východu našťestí znovu otevřela a princ vyšel ven i s pergamenovým štosem. Když se vrátil na hrad, ukázalo se, že v jeho nepřítomnosti uběhl celý rok, v jehož průběhu do království dorazila princezna z království za šestero horami. Přivezla s sebou menší truhlici zlata, takže lidé nebyli nuceni brát hrad útokem a sesazovat krále. Proti svatbě s princem neměla prý námitky. Jeho zmizení samozřejmě všechny zaskočilo, ale říkali si, že asi jel na ryby k moři, protože o tom často mluvil. Když se tedy vrátil jen se štosem pergamenů, nebyli zrovna mile překvapení.

Trpaslíkovým nákresům nerozuměl nikdo z královských učenců. Princ už si začínal myslet, že zase někomu naletěl, ale jednoho dne na ně narazila princezna. Jak je tak pročítala, zjistila, že jim rozumí, že dávají velký smysl a hned si nechala zavolat královské stavitele, že se bude

stavět fúzní reaktor. Snažila se nákresy vysvětlit i princovi, ale toho to natolik vyvedlo z míry, že si raději odjel vyčistit hlavu rybařením a museli ho pak týden hledat, že má s princeznou přece domluvenou svatbu.

V den svatby byl pak slavnostně spuštěn fúzní reaktor a prostý lid v království se přestal bouřit, protože najednou měl v zimě vytápěná obydlí i bez dřeva a ke svícení nepotřeboval pochodně a na pole mohl jezdit na motorce, což mu prostý lid z okolních království pochopitelně záviděl. Pak král uznal za vhodné předat svůj post princovi a z prince byl král a z princezny královna. Jednoho dne ale přiletěl do království drak, že by rád snědl královské dítě. Královi přišlo divné, že rozšířil poptávku a že si neříká jen o princeznu.

„Ne ve všech královstvích mají princeznu,“ řekl drak.

„Ne ve všech královstvích mají plasma děla,“ řekl král a zastřelil draka tankem.

Královna zatleskala a pak jedli týden uzeneho draka. Chutnal překvapivě podobně jako uzeneho úhoře. Tak si král vzpomněl na trpaslíka ve skále a poslal za ním královnu, která takovým věcem, jako byly rozbité posuvné dveře, rozuměla mnohem lépe než on. A také se jí je povedlo opravit.

Trpaslík byl rád, že se s lidmi může vidět častěji, a za odměnu poslal králi lišejníkový čaj (což bylo to poslední, co mu v jeskyni zbylo).

Král s královnou pak žili šťastně až do smrti. Děti neměli, zato měli spoustu velkých učenců v čele s trpaslíkem, kteří pak království vedli více než zodpovědně a nikdo si nemohl na nic stěžovat. Jejich posledním přáním bylo být vystřeleni na oběžnou dráhu planety, což jim bylo splněno, a pokud nespadli, tak tam obíhají dodnes.

Darcy

Katánie

Daidalos vynalezl své bludiště dobře.

Bloudím mezi jeho stěnami a marně hledám cestu ven. V samém srdci labyrintu čekají na mě její rty, rudé jako krev, která živí mé tělo, hedvábné zlaté vlasy rozpínající se jako sluneční paprsky a sameťová kůže, po nichž tápu polštářky prstů, stejně jako po chladných stěnách nekonečného krétského bludiště.

Na mé cestě slepými uličkami sledují mě její azurové oči, stejně modré jako toho prvního dne, kdy slova Boží stvořila nebe. Andělský chór se nevyrovná kráse jejího hlasu; slyším jej před sebou jasněji s každým krokem, který ujdou blíž ke své zkáze.

Točím se v kruzích, s vytaseným mečem v ruce a srdcem v hrsti, bolavém a krvácejícím, proklátém erósovými šípy.

Není to býk, kterého se obávám. Nejsou to jeho rohy, ostré jako hroty kopí, ani mocná kopyta potřísněná lidskou krví. Naopak, utíkám vstříc svému osudnému souboji s mocným synem královny Pásifaé, s vědomím, že v životě mě čekají horší muka, než ve smrti. V životě mě sužuje bolest. Její dech na mé prochládlé kůži, jemné ruce na mých zádech, stehna, ovíjející se okolo mé čelisti, nehty zanořené v mé lebce jako nože. Slyším mocně bít její srdce, cítím její teplo, ale ve tmě noci mě obklopují pouze mrtvá těla Mínótaurových obětí. Není to můj život, který se pokouším spasit, když zvedám hrot ostří proti býčí hrudi, jsi to ty, kdo vede mou ruku vstříc boji. Je to naděje v naše šťastné shledání, jež mě navádí k útoku. Je to tvá láska v podobě nabroušeného ostří, jež uvázne v býkově hrdle. Je to tvůj smích a tvé slzy, jež dovedou Thésea k hořkému vítězství nad bestii v Daidalově labyrintu.

Sofie Týcová

Shon ovinutý jmelím a perníčky

Koupit dárky a zabalit je, koupit stromeček a ozdobit ho, uvařit kapra a pro děti řízky, udělat bramborový salát na tři způsoby, zapálit františka, svátečně prosťtít, co mi ještě chybí?

Zastavit se.

Ženeme se za něčím, ale za čím? Za rodinnou pohodou? Za klidem svátečních dnů a radostí ze svařeného vína nebo cukroví? Bohužel tomu tak ve většině případů není. Chmury, trable, starosti jdou jen těžko nechat na jindy. Naše společnost poslední dobou neprochází časem, ale pří-

mo běží. Pocit, že nám ujíždí vlak nelze setřást ani na Štědrý večer. V dnešní rychlé době je pochopitelné, že stejně tak bleskové budou i Vánoce.

Zastavme se, zabalme se do atmosféry Vánoc jako do nadýchané peřiny, přečtème si zapomenutou knihu, na kterou nikdy nebyl čas. Budme spolu. To je obrovský dar mít někoho po svém boku, sledovat v očích odlesky světla a tváře zbarvené do růžova štíplavou zimou. Takové detaily na sobě nevidíme, ale ten druhý nám je připomene. A možná z těch jiskřivých očí poznáme, že vánoční svátky jsou o tom, co nejde najít v regálech a balícím papíru.

Veronika Kováliková - Linoryt jiskřičky

Veronika Kováliková - Cesta do Betléma linoryt

Algernon

Smrtka

Odehrává se přede mnou strhující bitva mezi ženou a zimou. Nejsou schopna pochopit, že toto andělské představení se neodehrává jen v mé hlavě. Kdyby něžné doteky se rázem měnily ve smrtící tyranii mé lásky. Sobectví je zlá věc, ale když jde o přežití, všechny zábrany, meze a zákony ustupují prvotnímu pudu záchrany sebe sama. Snažím se uplatnit svůj nárok alespoň na malý kousek příkrývky, ale překrásná zmije v mém náručí se nehodlá vzdát bez boje. Jak se na

ni mám zlobit, když vím, že i do ní ryje drápy chlad, když i jí tuhne krev v žilách a rudnou tváře. Nedokážu ji opustit, přestože ztrácím cit v konečcích všech prstů. Pokojně přijímám svůj osud, jediné, co mě nadále drží při životě, je vědomí, že má drahá nebude muset ve snech bezcílně procházet ledovou pustinou. Vzdávám tuto šachovou partii, beznadějně přetahování se o peřinu. Královna padla, nemá smysl pokračovat. Takto každý den spím, a Morana má o čem psát.

Petr Kilián Kvapil

Píše mysticky!

Brány smrti jsou otevřeny. Zem otvírá své póry a jimi přebohatý Plútó ze svého přehojného bohatství vylévá z Hádu potoky zlata, drahého kamení, ale i síry a tekutých plamenů Kokytu a Léthé. Brány smrti jsou otevřeny, vtrhl do nich Bůh a vyrval je z pantů.

Ne, nebyl jediným, již Orpheus jimi procházel jak dávný šaman oběma směry, a v těle! Následujeme ho. Ale tiše, abychom neprobudili strážce Eleuzínských tajů. Jeho umění, tlumočené Ficinem, jenž v tlumoku přinášel Hermovu hůl, Sókratova kohouta i Smaragdovou desku, zrodí operu týmiž tóny, jimiž uspí Kerbera. Udeřme do sedmis- trunné lyry v tomtéž rytmu, jímž obíhají věčné planety kolem osy jak sedm Géníů, sedm Archandělů a sedm mudrců, sedm Svátostí, sedm ctností, sedm polnic pro čtyři jezdce, ve tříčtvrtovém taktu valčíku.

Brány smrti jsou otevřeny. Průvanem se přivřelo jedno oko vprostřed rovnoramenného trojúhelníku. A lidé se procházejí pozemským rájem a nevědí o tom. Hybrazil se pomalu ponáří, svatý Brandan na jeho zádech rozpálil oheň na zapálení Paškálové svíce. Koupání beránkovo. Dante prochází v průvodu d'áblů s Lucanem v patách, aby pošeptal Shakespeareovi zvěst o poločlověku, s nímž chodil Gilgameš za Prosperem kolem Kulatého stolu. Pozemské ráje i pozemská pekla vyvěřela v jediném okamžiku konjunkce představivosti s realitou a byla nám ukradena.

Seneca puká třesnutým smíchem. Třesku- tý mráz ledových Pekel visí v galaxii mezi polární září a polárkou. Hyperborea chřadne. Pravda je pravděpodobný omyl. Žijeme ve lži a pán lži ve zlatě chraští zlaťáky, ty táhnou nás ke dnu. Radši snad placatou zemi, než takovou pravdu. To jste napsal vy?

Netuším, nakolik je to moje. Nakolik to patří Múze, nakolik jsem to opsal a nakolik je to z nějakého anime.

Přijde mi, že v každé větě je sedmero auto- rů, jak krkavců a já jsem jediným trpaslíkem na ramenech Matky husy hledající Sněhurku, zimní královnou, rozpouštějící se v mořskou pěnu tříštěnou střepy zrcadel.

Ba i název jsem vykradl z Jonathana Strange a pana Norrella (pasáž, ve které se pan Norrell pohoršuje nad jedním z autorů magických grimoárů: "Míval jsem ho docela rád, ale rovněž se dopouští příšerné chyby. Píše mysticky, pane! Píše mysticky!"")

A za vše může slečna minutá na eskalá- torech, která, a rád bych věděl proč, se bavila s kamarádkou, snad o knize, nebo snad seriálu, slovy (více jsem jich nepostřeh): „„Brány smrti jsou otevřenyýý.“ Její žvanivá žoviálnost té pubertální pražské rozšláplé obecné češtiny mě vytrhla z čtení Chlupova Prokla a úvodu do novoplatonismu a přiměla mě pedantsky brblat a hořekovat:

Beata Maliči - Icaros

Brány smrti jsou otevřeny. Krátce. Vy- slovit krátce a dosáhnete majestátní dra- matičnosti a monumentální nebetičnosti, náležitě procítěnosti tak fatálního tvrzení; a tak poetického a velikonočního tvrzení... a slilo se to v asociační múzické vytržení. Středověk, antika, pozemské ráje i pekla, Dante, Eco, Zeyer, Velikonoce, Picatrix... sub- jektivita bytí a já nevím, co ještě dalšího. Jak škytavka.

Snad jakási báseň v próze. Nebo jen aku- mulovaná asociační řada magiologických námětů? Text, ve kterém se chlubím, co vše jsem přečetl? Možná jen opičí pokus s psacími stroji o Shakespeira. Tak či onak, mystický text srozumitelný jen lidem obe- známeným se středověkou obrazností.

Jen mě tam děsí má vlastní skepse k mo- derní vědě, studenost rozprostraněného vesmírného prostoru nesmírných olbřímostí a útešné přístřeší pověry, jejíž kabátek je sice slátaný z mnoha zbytků a plný blech, ale je důvěrně známý, hřejivý a plný nos- talgie, jen ty blechy... No, ano, tadyhle má díru a každý rukáv jinak dlouhý, ani jeden knoflík stejný a knoflíky nekorespondují s dírkama, ale pořád lepší než ten laboratorní plášť, kterému z rukávu čouhají, jak falešné karty, matematické vzorečky. Věděla jste o tom, že jsou pro všechny stejné?! Jen po- važte! Ta netečnost. Ta fabrikálnost. Jako kdyby na jedinci nezáleželo. A přesto to jsou moje, moje, peníze, které za něj mám utratit! Takové plýtvání, to si raději doma ušiju ze staré cíchy a zbytku koberce něco originálního.

Marnivost, jako kulturotvorný činitel. A to jsem si jen o Vvelikonocích četl Lukána a Vergilia, szhlédl Prince Egyptského a jel eskalátory.

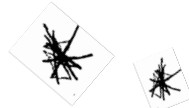
Žít v důvěrně známém omylu šťastný ži- vot, je možná kvalitněji strávený čas, než odhalit matematický vzorec pro výpočet prvočísel. v jehož závěru existenci prvočí- sel popřeme.

Teologie vědy, pozemská záhrobní místa, Vergiliova cestovní agentura záhrobím (on je to možná lunapark lunatiků) a filosofie matematiky; Baron Prášil na čajovém dý- chánku s Donem Quijotem a Klobouční- kem. Všichni jsme potrhli. Kos sedl si na nos Cyrana, který se při pádu z Měsíce minul s váženým panem Broučkem, oba cestovali Keplerovou lanovkou Giordana Bruna.

Snad to byl jen zlý Sen,
mOrpheus.
Ale kde zůstal
Poslední jednorozec?

Sen ve stroji – aneb – Alice Bucknell: Persistent worlds

„Duch člověka, který sní, je plně spokojen s událostmi, jak se mu naskýtají. Úzkostná otázka možnosti se už neklade. Zabij, leť rychleji, miluj jak jen ti libo. A jestliže zemřeš, cožpak si nejsi jist, že uprostřed mrtvých znovu procitneš?“

-André Breton, Manifesty surrealismu

Antonín Ehrlich

-Umělý sen v teorii-

Sen hraje v ideologii surrealismu centrální roli. André Breton ve svých manifestech tento „fenomén“ uvádí jako způsob, kterým se člověk, přestože je de facto v zajetí svého podvědomí, stává skutečně svobodným. Ve snu nás nezatažují morální dilemata ani fyzikální zákony, pouhá „co kdyby“, která se nám denně rodí v mysli a jsou zde přetavena v něco, co funguje na stejném principu jako to, co v bdělém stavu nazýváme realitou.

Nedávno jsem si, ovlivněn Bretonovým textem, položil otázku, zda není snová surrealita paradoxně ve velmi úzkém vztahu s objektivní realitou. Co kdybychom skrz sen, skrz toto zhmotněné „co kdyby“ mohli lépe přistoupit k bdělému světu? Podvědomý svět, kde se nekladou žádné meze, nám naskýtá mnohem lepší způsob, jak nahlížet na hypotetické, ať už katastrofické, či utopické scénáře a alternativní reality.

Tyto „surreality“ se samozřejmě dají zhmotnit skrz text, či film, avšak ani jedno z těchto médií plně neodpovídá charakteru snu. Ve snu přece nejde pouze o čisté pasivní svědectví. Člověk sice málokdy do dění snu zasahuje sám (kromě případů lucidního snění) avšak tento sen se, na rozdíl od filmu či knihy, odehrává vždy s jeho přičiněním, jeho očima – ať už ve snu hraje roli sama sebe, či roli jinou. Co by tedy mohlo skutečně být oním snem přítomným v bdění?

Výstava Alice Bucknell s názvem „Persistent Worlds“ v pražské Kunsthalle mne dovedla k myšlence, že médium, které by mohlo co nejlépe odpovídat charakteristice „umělého snu“, jsou právě videohry. Toto médium, které si od svého vzniku prošlo širokým vývojem, nese pro surrealitu obrovský potenciál. Počet světů, které jsou v dnešní době herní vývojáři schopni vytvořit, je neomezený. Pomocí kódu dnes můžeme v bdělém světě vztyčit vzdušné zámky, které byly dříve uzamčeny za dveřmi technických omezení. S určitou dávkou nadsázky by se dalo tvrdit, že videohry, tak jak je známe dnes, zbavené charakteru pouhé hry a obohacené o možnost předávat fiktivní, či dokonce reálný historický narativ, jsou tím, co Breton v Manifestech surrealismu naznačil takto: „Věřím v budoucí splynutí obou těchto stavů, zdánlivě tak protikladných, jimiž jsou sen a realita, v jakousi realitu absolutní, v surreality.“

Bucknell sami se v této výstavě zamýšlejí nad tím, jakou podstatu mají videohry pro současné umění, ovšem o surreality a povaze snu se nezmiňují. Rozhodl jsem se tedy svou teorii ověřit a musím říct, že jsem nebyl zklamán. Na výstavě jsou k vidění čtyři díla – dva filmy a dvě videohry, přičemž na každém z děl se dá určitým způsobem onen „princip snu“ vystopovat, i když v případě filmů funguje pouze konceptuálně. Divák se děje neúčastní, filmy jsou ale vytvořeny v herním prostředí, tudíž fungují jako „cutscenes“ – filmy vložené do dějů hry, jakási „narativní intermezza.“

-Umělý sen v praxi-

Film *Staring into the Sun* představuje několik virtuálně vygenerovaných lokalit, ve kterých jsou rozehrávány fiktivní geoinženýrské vize vycházející z rozhovorů s reálnými vědci spjatými s obory souvisejícími s klimatickou krizí. Název vychází z pohledu do Slunce – z onoho momentu, kdy jsme na krátkou chvíli připraveni o zrak a ztrácíme tak kontakt s objektivním světem kolem nás. Je zřejmé, jak tento moment souvisí s tematikou snu – do tohoto krátkého, prázdného momentu nevidomí vstupuje vize, fiktivní scénář, sen.

Pomocí „vizionářských lokalit“ ve virtuálním prostředí Bucknell zahajuje fascinující proces, ve kterém uchopuje úlomek reality, ten poté přemísťuje do surreality vize/snu a tuto realitu zasazenou do surreality poté pomocí díla *Staring into the Sun* vrací zpět do objektivní reality. Pomocí surreality je tedy divákovi předán velice reálný problém hrozící klimatické krize. Kontext surreality paradoxně umocňuje prožívání reality. Díky snu poznáváme bdění.

Tento princip jsem našel také ve filmu/cutscene s názvem *The Alluvials*. Před divákem se zde v několika kapitolách rozehrávají scénérie z fiktivního Los Angeles, které padlo na následky klimatické katastrofy. Dlouhé záběry na kódem vymodelované ruiny mrakodrapů, běhy sinicemi zaplněných řek a rudé, apokalyptické nebe jsou samy o sobě snem – prorockým a katastrofickým. Bucknell zde opět pomocí snu a pomocí reality skryté v surreality diváky upozorňují na to, že to, co je v současnosti pouze předmětem krajiny nočních můr a videoher, se může velice brzy stát naší realitou. Sen nás varuje před důsledky našich bdělých činností. Díky snu poznáváme bdění.

Konkrétně tomuto dílu bych však udělil drobnou „výtku“. V sekci, která se věnuje osudům řeky Los Angeles River, jsou použity sekvence vytvořené umělou inteligencí. Ty ukazují divokou a nezkrotnou změnu, a zároveň nám princip kterým umělá inteligence generuje obrazy evokuje způsob, kterým fungují lidské sny. Sekvence tudíž fungují esteticky, avšak vytvářejí určitý morální paradox.

Dopad AI na životní prostředí, zejména na spotřebu vody, je dnes veřejně známý a divák se tak může ptát, zda tyto sekvence vlastně nejsou určitým způsobem pokrytecké. Bylo by zajímavé zjistit, kolik lahví vody bylo na umělý tok řeky použito. Svým způsobem ale právě tento morální paradox funguje jako druh upozornění proti negativním vlivům AI, nad kterým jsme díky němu nuceni se zamyslet. Je tedy na individuální perspektivě diváka, jak k této problematice přistoupí.

„Princip snu“ lze, jak už jsem naznačil, nalézt v obou těchto filmech pouze v konceptuální rovině. Virtuální prostředí umělého světa zde skutečně vytváří jakousi surrealitu a nutí nás tak k zamýšlení nad realitou, ovšem videohru jakožto médium pracující na principu snu v plném rozsahu nám potvrzují až následující dvě díla.

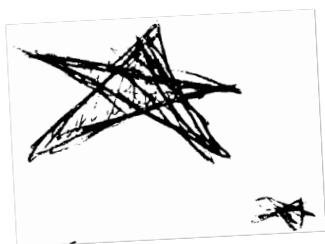
Co kdybychom jednoho dne usnuli a zdálo by se nám o tom, že jsme netopýrem plachtícím pod železnou kupolí Grand Palais? Měli bychom však úkol. Museli bychom opylovat co největší množství květin, abychom zajistili přežití přírody. Ve snu jsme ale pomalí. Přibližujeme se k poslední květině a už už na ni usednout a opylovat ji, avšak něco nás ze snu vytrhne a my se s hrůzou a potem probouzíme uprostřed noci. Na druhé straně města sní jiný člověk o tom, že je květinou. Tyčí se pod železnou kupolí a ví, že pokud nebude brzo opylován, stane se něco hrozného. Je zoufalý, volá, opylovač však nikde.

Kdybychom si takovým zážitkem prošli, určitě bychom příští den nahlíželi na noční tvory jinak. Vzpomínali bychom na tu noc, kdy jsme my sami byli jedním z nich, ať už netopýrem, či květinou, a kdy jsme my sami horečně plnili ten těžký a podstatný úkol. Přesně takovým způsobem funguje hra *Nightcrawlers*. Díky snu poznáváme bdění.

Druhou videohrou na výstavě je *Small Void*. Musím říct, že toto dílo mne pohltilo právě díky tomu, jak silně potvrzuje teorii o videohře jakožto o zhmotněném snu. Divák zde ulehne na kruhový gauč, chopí se ovladače a vtělí se do zvláštní postavy. Jako tato postava poté bloudí temným lesem, dokud ho nepohltní zničehonic se objevivší díra v zemi. Tou propadne, jen aby se objevil v novém, podobně záhadném světě pokrytém pouze kameny, sněhem a zbytky jakýchsi satelitů. Divák těmito dvěma světy bloudí, opětovně ho pohlcuje ona díra a tento cyklus se opakuje, dokud nenalezne druhou postavu. Obě postavy pak transcendují, hra skončí a vše se opakuje.

Průchod černými závěsy galerie do ostrého denního světla pak simuluje návrat do objektivní reality. Divák se zvedá a procitá, opět bdí. Pokračuje nenuceně ve svém každodenním životě, avšak v jeho hlavě je stále zaklíněna surrealita, kterou okusil. Myslí na zvláštní postavu, kterou se na onen krátký okamžik stal.

Byly to jeho nohy, které kráčely temným lesem, byl to on, kdo padal temnou dírou do neznámého, nic neříkajícího světa. A byl to on, kdo se rozpadl, když v tomto zvláštním světě potkal sobě rovného. A přeci jen to nebyl on. On je ten, kdo teď sedí v kavárně a s pomocí svého nabitého bdění popíjí kávu a cítí na jazyku její chuť. Ale byl to zároveň on, kdo se před pěti minutami probudil ze snu beze spánku. Ta zvláštní postava ho provází dál právě díky tomu, že jejich „já“ se na krátkou dobu spojila. Bylo to, co zažil, poselstvím o černých dírách? Či metafora jakéhosi queer dating simulátoru, jak

říkají Bucknell? Ať tak, či onak, díky snu divák poznává bdění.

-Umělý sen v potenciálu-

Výstava Alice Bucknell rozhodně není jediným příkladem videoher jakožto umělého snu. Je však jednou z prvních, které na tento fenomén velmi zřetelně poukazují a zároveň tak nastiňují podstatu videoher pro budoucnost současného umění. Jsem přesvědčen, že tato podstata leží právě v onom „Principu snu“, odvozeném ze surrealistických úvah o důležitosti snění. Díky surrealitě lépe poznáváme jak objektivní realitu, tak sami sebe. Díky snu poznáváme bdění.

„Princip snu“ navíc do díla vnáší silnou a potřebnou „imaginativní subjektivitu“. My sami jsme postavami na obrazovkách, jejich činnosti jsou vedeny naším rozhodováním. Zároveň ale zůstáváme od těchto následků osvobozeni, neboť položením ovladače se opět stáváme bdělými a zbavujeme se všech následků našich činností. Můžeme tak přímo v objektivním světě hmotně provozovat svobodnou imaginaci a svobodné zkoumání následků, které se liší podle tématu, jaké si umělec zvolí. (Svobodnou imaginaci mimo videohry provozujeme pouze hypoteticky.)

Je však nutno podotknout, že stejně jako v případě filmů a knih i u tohoto média existuje rozlišení mezi „uměleckým“ a „komerčním“. To, že některé videohry mají umělecký potenciál, fungující na principu zhmotněného snu, neznamená, že by celý videoherní průmysl měl být povznesen nad sféru obyčejné zábavy. Paradoxně je právě základ hry, na kterém videohra stojí, tím, co z ní dělá médium, které více tíhne ke komerčnímu využití než média jiná.

Posledním, ale neméně podstatným detailem je fakt, že každá nová generace od začátku milénia se již s fenoménem videohry setkala. Ne každý jím byl ovlivněn, ovšem zkušenosti s videohrami jsou propsány do paměti mnoha lidí pocházejících z těchto generací, což umocňuje jejich účinek, který je založený právě na subjektivitě.

Navštivte do 19. 1. 2026 výstavu Alice Bucknell a nezapomeňte se zasnít. Ať už nad tím, jaký osud čeká naši planetu, či nad tím, zda by se papá Breton v našem století stal videoherním vývojářem.

Iva Pilařová

Deník

Když čtu svoje staré myšlenky, ať už v deníku, textech, nebo v poznámkách, cítím, že i v okamžicích, kdy jsem sama k sobě chtěla být co nejpřímnější, jsem psala falešně. Ani zdaleka se nedjednalo o pravdivou zpověď. Nejspíš lze vytušit, že si slova zpětně někdo přečte a bude je soudit. Nebo nikomu nedělá dobře kostlivce pojmenovávat a pak řešit, že vyběhne ze skříně a začne strašit. Je to vůbec deník, když neustále hlídáš, jaké slovo zvolíš, abys nezněl příliš citlivě nebo nebyl za blázna?

Deník je přitom tradicí. Vždy tu byl a vždy tu bude. Vedou si ho postavy filmů, seriálů, knih i hodin dějepisu. Je historickým přínosem skrze cestopisy, záznamy a fiktivní deníky, jako je Dracula, Utrpení mladého Werthera nebo Frankenstein. Prostřednictvím sovětských deníků, záznamů ze zákopů i dětských zpovědí, jako je deník Anny Frankové, hltáme osobní svědectví, které nám pomáhá pochopit realitu minulých dob. Čteme je i bez autorova svolení. Rádi totiž známe životy ostatních, abychom nemuseli řešit ty naše. Přitahují nás umělci, kteří se nebojí sebezpovídání a pročítáme si emoce ve zkušenostech dnů umělců od Puškina, Woolfové či Kafky přes Ginsberga až ke Cobainovi. Je škoda, že nikdy nezjistí-

13/18 Frosted Window *fil* © 2025

Daniel Radu - Holiday Linoleum Print

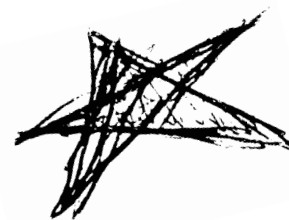
na novou formu. Pak se uchýlení k papíru nebo digitálním poznámkám stává terapeutickým řešením. Jenže jakmile začneš psát, cítíš se směšně. Nechceš znít zoufale a už vůbec nechceš, aby tu tvou zoufalost někdo musel číst. Odhaluješ něco trapného, i když píšeš jen pro sebe.

Proč toužíš po pochopení, když tě nikdo nečte? Co má kdo chápat? Schováváš se za „asi, něco jako, skoro jako, možná,“ a nenapišeš rovnou „že už tě ale opravdu sere, jak...“ Volíš písmena, která následně tvoří opatrná slova a z těch křehce poskládáš větu, ve které jen mezi řádky zmiňuješ, že tě to situace lehce rozhodila. A pak místo toho, abys napsal, že tě bolí vše a ještě víc, píšeš, že máš smutnou náladu. Ta slova tě nesoudí, ale ty se tak rád utápíš a nechceš se skrze ně zachránit. Má cenu psát deník pravdivě a bez výplní, aby se mlha alespoň trochu rozestoupila. Bohužel ale stejně jako tvoje deníky a poznámky je tenhle text neupřímný a nedostatečně prosáklý nasraností a frustrací. Tudiž nic nedělá a nijak nepomáhá, prostě jenom je a čeká, až si ho přečtu já nebo ty.

Oto Visconti

Mise en Scéne

wearing my top hat under the blanched moon pinned to the blotchy indigo sky
 I'll take you on the night tour of my heart where
 fearsome
 fearless
 and fearful
 blend into the self-flagellating concoction of corrosive qualms
 we'll walk by the obscure corners of liquid passion
 and view the hidden nooks of my desires
 few Orphic wanton crevices
 some solitary secret caves
 and imaginary costume parties
 I'll sit with you on September's bench where lovers make up or break up
 night will drip with remorse
 whilst we'll kiss fronting the row of heartless amputees juggling their redundant organs
 to the hammering of their needless cembalos
 I'll catch one in a jussive mood to feel and insert it into the gap of my chest
 (because my own belongs to you)
 and then I'll say
 I miss you, woman
 don't come if you are afraid of the dark

Natalie Czaban

Imbolic - and could we live without winter?

On walking through the city on an unusually sunny day last January, I lost count of the number of people sitting silently on benches with their faces turned towards the sun, drinking it in like bees do nectar. It was a simple, primeval, eternal human reaction which warmed my pagan heart. According to the pagan wheel of the year, they are bang on time. The wheel of the year marks the

8 festivals which each calendar year contains, beginning with Samhain on the 31st of October, a type of “pagan new year”. The 1st February is the festival of Imbolc, the part of the wheel of the year which marks the very nascent beginnings of Spring, and which Czechs celebrate as Hromnice. If we see Winter Solstice and the longest night as midnight, then Imbolc symbolises the very early hours before dawn where it is still dark but the light is stirring. On Imbolc, the stories tell us, the ancient crone

goddess of winter, the Cailleach, is replaced by the maiden Brigit who walks the earth in her green cloak, breathing life into the trees and melting the ice on rivers. And although it is only February and snow still lies thick around us, the dream of Brigit and Spring is once again real and stirring.

The theme of repetition and returning to where we started is represented to me most strongly by the wheel of the year and the changing seasons, which we tread year after year our whole lives, and without which, I would ar-

gue, we would not be our fullest selves. Many people who live in countries with specific seasons dread the winter, but arguing in defence of the cold months comes easily to me. I was born in September and feel most myself in Autumn, with Winter a close second (although after a decade of living outside of the United Kingdom, I have learned to enjoy warm weather and dry feet too). But I would like to argue that our yearly passage through the four seasons is actually deeply important to all of us:

1. Winter is the night to summer's day. We need to sleep each night to rest and to grow. Without huddling up and shutting down we cannot process the many impressions and lessons of the day and absorb them into our selves. Most importantly, it is at night that we dream and new things are conceived. Imbolc means “in the belly”, the word is presumed to derive from old Gaelic and refers to the time of year when sheep were pregnant with the future lambs of Spring. To me summer is the bursting forth of everything that has been slowly kindling and growing in the fertile dark of the cold months. With no deep winter all we can give out would be shallow, repetitious and without spirit.
2. Many important things are only made clear by their opposite. Would I have witnessed such deep, spiritual reverence for scraps of sunlight in midsummer? Of course not. By then we are sick of the heat, we cross the street to avoid it. Similarly, there is the joy of the first cooling breath of Autumn, which allows you to think clearly again and to attempt more challenging exercise than just scuttling for shade. This is

So I asked Gabriela, an Ecuadorian now living in České Budějovice, if life is really better in a land with no winter:

“There are lots of things that are great in a place that is always warm. There are changes in Ecuador, especially in the mountains, but just not so distinct. You could say we have just Spring and Autumn. When you have free time, the weather is always nice so you can do things outside. And it is true that people are happier in the sun. I feel the same when the weather is warm, I am more extrovert, I smile more, I help others more. When winter comes here in Europe, I feel I become more introvert, you feel more isolated, you see hardly anybody. Winter can be really depressing”

“But I have to say I would miss the changing seasons if I moved back to Ecuador now. I love change. And maybe we are more adaptable in the Czech Republic as we live through a range of weathers. In lots of hot countries many people have never experienced the magic of snow and are freaked out by it. Whereas my kids love to ski. But I think what really made the difference for me in accepting the changing seasons was becoming a mother. When I was young and unmarried, I disliked the winter more. If it was cold and windy, I would simply stay in. With young children you are forced to be out in all weather. If it is windy you fly a kite, if it's raining you jump in puddles. And what's more you move so slowly you have time to really look at all the changes

one of the things I love about Paganism, the constant dance of opposites. The summer solstice is the most glorious, full day of summer, a day when it seems the light will never end, but it is actually just that ending – from then on the dark creeps slowly back in. At winter solstice we are still huddled and homebound but the inception of summer is born. Every high is also the start of a low and vice versa. This knowledge is bleak and hopeful at the same time.

3. We are different people from season to season. How could we know ourselves thoroughly if it were warm and sunny all the time? In summer everybody is a friend and there is always something to do. In winter we cling close to the few people that really matter and the cold and dark push us into simpler, more introspective activities. The city is different too. I avoid some playparks in winter because they are always in the shade and freezing cold, but these are the ones I seek out in summer. In the same way, the seasons allow us to inhabit and enjoy all the different places within ourselves.

that are happening, in the trees, in the landscape. My children are in school now and I am back at work so I live like the rest of the population, I rush through the outside world to get to where I am going. But that brief interlude of being with small children all the time taught me to look at the natural world more closely.”

Like Gabriela, I am out with my sons in all weathers. But many of the older members of my family really hate winter. The obvious reasons are that it is physically more challenging – the body aches more, people get sick, there are greater risks of falling on snow and ice, they lose their confidence. But possibly it is also psychologically more difficult to face winter in old age, when its

reminders of death and decay are most frightening. Whereas enjoying it with young children, though tiring, brings constant reassurances of life, youth and eternal renewal.

I spent a very happy Imbolc with my children and their friends on 1st February, amidst the whirling snow and the wolf winds. I like to stay connected to the wheel of the year and the knowledge that all of our small lives are part of something more ancient, magic and eternal. Spring is “in the belly” at Imbolc, even if the signs are still very faint. But we were celebrating not only that this winter is ending but also that, one day, it will come again.

Beáta Závěšická

Netknuté cukroví

Stromek, stůl a židli pět,
v obýváku nadílka.

Kdy to bylo naposled ?
Ptám se marně tatínka.

Kam se všichni poděli ?
Proč to není jako dřív ?
Nač tak rychle zmizeli ?
Chybí úsměv na tvářích.

Stromek, stůl a židle tři,
u večere žádný hluk,
slova už sem nepatří,
není prostor pro humbuk.

Uteklo to strašně rychle,
zbláznily se hodiny,
jak můj bratr, tak má sestra,
již mají svoje rodiny.

Snažím se být veselá,
přemáhám se velice,
to se přece nedělá,
takhle ničit tradice.

Na stolečku plný talíř,
netknutého cukroví,
jak se cítí nejmladší,
to se nikdo nedoví

Daniel Radu

Frosty Prose

In the void, the crystallization began. The frigid temperatures of the night caused all warm life to retreat into heated and lit abodes. But even in this uninhabitable outside, life emerged. Intricate patterns of frozen water formed a creature called frost.

**It encapsulates anything it touches, whitening
the outdoor landscape.**

**Its deadly beauty sucks the life out from
the living, its icy texture like a blade.**

**It seeks to penetrate the warmth
of the home, and upon the glass barriers
Morana leaves long slashes from frosty claws.**

Frost, as an entity born from the coldest of midnight wombs, reaches its life's end in the rays of morning light. Upon the delightful sighting of the morning glory, Frost melts away with shimmering entropic breaths. Its blade-like appendages recede in tearing joy as its magnificently perfect patterns liquidate into the unconscious firmament of new-born life.

Petr Kilián Kvapil

Vypovídání

Celistvá výpověď rozvitých vět,
jak kvítek rozvitý v rozlehlý svět,
byť jeden lístek bys vytrhl z něj,
rázem bys zjistil, že špatně mu rozuměj.

Rozvitá výpověď – rozvitý svět
svíjí se v malosti holých jen vět.

Jak lístek okvětní svíjí se – schne,
uvadá s jazykem svět v šedi dne.

Všední je v šedi už,
čím byla kdysi růž.

Světlý svět světlem se přestal už skvět;
svraštil se, uvadl, dal nám všem výpověď'.

Algernon

Dej mi název Kateřino

Každý den jsem ji potkávala v myšlenkách a teď konečně nabyla fyzické podoby. Stala se kouřem v mých plicích, závanem pekla, kterým se každý den opírám. Už nedokážu dýchat bez závoje popela jejích textů, Vesuv je jen sirkou v porovnání s dravým infernem v mé hrudi, které se zmítá v šíleném tanci plamenů a bojuje o další větvičku průdušek. Z hlasivek se ven dere pouze žhavá láva.

V klidných vlnkách vlasů rouspoutala mayhem, roztrhala záclony halící svaštěné čelo, vehnala krvavé blesky na pole zad a připravila mě o zbytky přítelovnosti.

Proč je spojení duší zamilovaných hříchem? Jak mne může pokřivit dotek křídel padlé na rtech, její hlas přikrytý bělostnými mraky, sametové teplo její kůže nebo pohled na travnaté pahorky očí nahlížejících do mého jitra?

Názor boha mě přestal zajímat v moment, kdy mi zakázal mou svatou.

Platónské etické mýty a jejich funkce v rámci Platónské filosofie

Opozice mýtu a filosofie

Opozice mýtu a filosofie je podstatným konfliktem, z kterého vyrůstají kořeny západního myšlení. Mýtus podává člověku uzavřený výklad světa, včetně kosmogonie a theogonie a prostřednictvím archetypálních symbolů vytváří jasný morální řád. Nekritické přijetí mytického rámce poskytuje člověku orientaci ve světě i ve společenském životě tím, že konstituuje přírodní řád, udává myticko-náboženské vysvětlení přírodních jevů a také mýticko-historické kořeny daného společenství vytvářející soudružnost, společnou identitu a společné hodnoty.

Z opozice vůči mýtu vyrůstá na přelomu 5. století př.n.l. antická filosofie. Vůči mýtu vystupují kriticky Hérakleitos¹, či Parmenides², které lze považovat za výrazný předěl v rámci vzniku samotné filosofie³, ale i jiní takzvaně před Sokratičtí filosofové. Mytický rámec je napadán za účelem vytvoření nového prostoru, umožňujícího opět si položit otázky po skladbě světa a po místě člověka v něm. Nekritické přijetí mytického výkladu má nahradit logos, rozumový výklad založený na kritickém tázání, který se neodvolává na tradici, božskou autoritu či inspiraci, kdežto na logickou argumentaci. Pravdivost této argumentace čerpá sama ze sebe, (z koherence, z bezrozpornosti a z uměřenosti svého výměru) a nabízí se každému k rozumovému přezkoumání a k nahlédnutí.

V otázce toho, jaký je přesný postup této geneze, či jak tlustá a nepropustná je demarkační linie mezi prvotními zárodky antické filosofie a řeckým mýtem, panují různé odpovědi. Můžeme říci, že již samotná historická situace řeckého mýtu na přelomu 6. a 7. století př.n.l. připravila živnou půdu pro vznik filosofie.

Dvě významné mytické tradice, Homérská a na ní navazující Hesiodovská, samy částečně pramení z tradice mnohem starší. Vznik Homérských eposů je datován na přelom 9. a 8. století př.n.l.⁴, avšak jejich děj je kladen do doby starší, obzvláště děj Iliady, který je datován až do století 12. př.n.l. na samotný předěl doby bronzové a železné⁵. Již samotný Homérský epos tak představuje určité mytické vyrovnání se s koncem staré Mykénské kultury a její částečnou reinterpetaci a přijetí. Do popředí vystupuje bůh Apollón, bůh rozumu a věštecké moudrosti, a bohyně myšlení a novátorství Athéna, výrazněji vystupující v Odysseji jako patronka úskočného Odyssea, nového ideálního vzoru lidství. Ten nahrazuje válečnické

archetypy: zpupného Achillea a věrného Hektora, a stává se podstatnou postavou pro Řecké sebe-porozumění⁶.

Antické Řecko se navíc vyznačuje silnou kulturní heterogenitou, projevující se také v soužití mnoha mytických rámců v jedné době na téže místě. Koexistence různých mýtů neznamena pro antického obyvatele mytického světa přímé nabourání jemu vlastního obrazu světa. Existenci různých mýtů vnímal spíše jako „zprávy o světech jiných,“ o kterých však do jisté míry tušil a věděl, že zprostředkovávají jiným způsobem analogickou formu lidské zkušenosti. Mytologie antického Řecka měla od svého počátku synkretickou povahu a nutnost interpretace za účelem propojení různých mytických rámců prospívala myšlení, ocitajícímu se však stále na pre-kritické (proto-logické) úrovni, uzavřené v hranicích mytické poetiky. Snahu o slazení mytických rámců prostřednictvím nového zastřešujícího vyprávění můžeme pozorovat v Hesiodově Theogonii, která se snaží o osvětlení genealogie a vztahů mezi bohy. Generace bohů zde však nejsou pozadím básnického příběhu, ale prostřednictvím meta-narace se pokouší ustavit mezi Božstvím určitý (proto-logický) řád. V historické situaci řeckého mýtu na přelomu 6. a 7. století tedy můžeme pozorovat jakési prvotní trhliny a ruptury, nabourávající hranice jeho samozřejmé uzavřenosti⁷.

Kritika mýtu z pozice Platónské epistemologie

V předchozím výkladu jsme se pokusili nastínit některé základní vztahy mezi mýtem a filosofií, a také jsme představili alespoň některé z podstatných kulturně-historických podmínek týkajících se mýtu, které přispěly ke vzniku nového způsobu myšlení⁸. Na první pohled se tak může zdát velmi zvláštní, že Platón, jakožto nejvýznamnější postava antické filosofie, ve svých dílech vytvářel vlastní mýty. Vše se zdá ještě více komplikované v momentě, kdy si uvědomíme, že Platón sám byl velmi silným kritikem soudobých řeckých mýtů.

Platónova kritika vůči mytickým vyprávěním, básníkům a umělcům celkově je poměrně známá a vyplývá z pozice Platónského filosofického systému. Materiální svět, který vnímáme prostřednictvím našich smyslů, podléhá neustálému vzniku a zániku. Nic v něm není trvalé, „vše plyne.“ Výjimkou je pouze božská sféra stálic,

1 Hérakleitos klade veliký důraz na logos: „Ani ten, kdo prochází všechny cesty, nemůže svým krokem najít hranice duše: tak hluboké má určení (logos).“ (B45) Neomezený logos, na kterém se vyznačuje schopností překračovat veškeré hranice, které se myšlení kladou. Na jasně vedených hranicích se však zakládá i samotný mýtus. (Jediné, co nelze dopátrat, jsou hranice samotného logu, stejně jako nelze nalézt hranici nekonečna, tak velká byla Hérakleitova víra v moc rozumu.)

2 Parmenides je veden rozumnými koňmi na „...cestu k bohyni, která po všech městech vede znalého muže.“ (B1) Nejedná se v tomto případě o bohyni náležející tradičnímu Řeckému pantheonu, kdežto o moudrost samu, která nepřikazuje, nýbrž odhaluje. Pravda, která má být Parmenidovi Bohyni odhalena, není mytickou moudrostí otevřenou všem, nýbrž otevřívá se pouze jedincům, jdoucím cestou rozumu.

mu. Pravda je „zákon a právo“ stojící „mimo věci lidské“ a liší se od pouhého mínění, od „domněnky smrtelníků, v nichž není pravdivá přesvědčivost.“ (B1)

3 Zdeněk Kratochvíl, Jan Bouzek, *Od mýtu k logu*, (Praha: Hermann a synové, 1994), str.49-50

4 Zdeněk Kratochvíl, Jan Bouzek, *Od mýtu k logu*, (Praha: Hermann a synové, 1994), str. 63

5 Ibid., str. 63

6 Ibid., str. 62-72

7 Ibid., str. 75-76; 50

kteřou sice můžeme vnímat smysly, avšak je domovem věčného a pravidelného pohybu, který nepodléhá změně. Věci se v rámci smyslového poznání mohou jevit různě v závislosti na situaci a na pozorovateli. Smyslové vnímání nás tak často klame. Avšak prostřednictvím rozumu můžeme dojít k nahlédnutí pravidelnosti v rámci světa, můžeme určit výměr určitému materiálnímu jsovcu, který však nebude vlastní pouze jemu, nýbrž bude náležet i věcem jemu podobným, náležející ke stejnému druhu či třídě. Tento rozumový výměr neboli podstata dané věci je nadindividuální, spojuje rozličné věci pod jeden pojem. Jsou to právě tyto výměry neboli ideje, které tvoří podstatu skutečnosti, a které stojí mimo neustálý koloběh vznikání a zanikání, tedy mimo čas. Ideje jsou neměnné, obecné a věčné. Materiální skutečnost se tak jakoby podílí na idejích, které jsou v ní sice zastřeny a vzdáleny své přirozenosti, přesto však tvoří podstatu materiální skutečnosti. Vzájemný podíl je pak vlastní i samotným idejím. Tuto participaci si můžeme představit na způsob pyramidy, na jejímž vrcholu stojí nejpodstatnější, všeobíjající ideje, především ideje dobra, spravedlnosti a krásy, které prostupují veškerým jsovcem. Filosofie se tak vyznačuje snahou prostřednictvím dialektického rozvažování dospět až k samotným nejvyšším idejím, nakolik jen je to možné.

Umění, především to výtvarné, jako by zaujímal opačný směr pohybu. Místo sestupu k podstatě jsovcu vytváří nápodoby materiálních věcí, čímž se mu vzdaluje. Jsou-li materiální jsovcu pouze určitou nedokonalou nápodobou idejí, pak je umělecký artefakt vlastně nápodobou nápodoby⁹.

Platonův vztah k umění básnickému se zakládá především na důvodech etických, které však také mají svůj epistemický základ. U Platóna můžeme s těžší hovořit rozděleně o etice, poznání a jednání. Tyto pojmy společně tvoří triadickou jednotu epistémé. Abychom mohli správně jednat, musíme mít poznání toho, co takové jednání obnáší a zakládá. Mám-li poznání dobra, pak rozumím tomu, co v té či oné konkrétní situaci obnáší dobře jednat. Člověk není schopný jednat proti tomu, co považuje za dobré (ať už se jedná o poznání toho, co je skutečně dobré, či o pouhé mínění). Sám ze své přirozenosti usiluje a touží po tom, co mu prospívá, tedy po dobru. Zlo je tak vlastně výsledkem absence poznání, kdy člověk považuje za dobrou věc něco, co mu ve skutečnosti škodí a nevědomky se stává příčinou svého vlastního soužení¹⁰.

V některých z Platónských dialogů se však jednota poznání a jednání ukazuje jako ne zcela samozřejmá, jelikož Platón zde připouští určitou možnost nesouladu se sebou samým¹¹. Člověk tak vlastně může v některých krajních situacích jednat proti svému poznání o tom, co je správné. Především pod nátlakem emocí, jako je strach ze smrti a bolest, ale i náklonost, či smutek.

To, že emoce mohou být nepřítelem rozumu, je poměrně známá Platónská pozice. Avšak tato problematika nelze podle Platóna vyřešit pouhým ignorováním emocí, či jejich potlačením, jak to známe především ze stoicismu. Je třeba je sladit s tím, co v posledku prospívá filosofii a tím i dobrému životu. Uvidíme, že to je jednou ze záležitostí, ve které hraje Platónský mýtus významnou roli.

Platónské etické mýty

Podle Ludwiga Edelsteina můžeme platónské mýty rozdělit na dvě hlavní skupiny¹². První skupinou jsou mýty, které vysvětlují vznik světa a vznik lidského rodu, které Edelstein nazývá kosmologickými, nebo též historickými¹³. Druhou skupinu tvoří takzvané mýty etické¹⁴, které se zabývají převážně posmrtným životem, jeho samotnou podobou a tresty či odměnami které zde na člověka čekají. Obě skupiny mají na první pohled jednu společnou složku: poznání předmětu, o kterém pojednávají, leží mimo sféru veškeré možné zkušenosti. Kantovský žargon zde není náhodný. Platónské mýty se zprvu nabízejí k uchopení transcendentální optikou, ve které se ukazují jako prostředek k uchopení skutečnosti, která leží mimo veškeré možné rozumové poznání. Tento přístup je však poměrně přímočarý a problematický v otázce souladu s Platónským myšlenkovým systémem. Například otázka nesmrtnosti duše, by se takto mohla považovat za v posledku rozumově nerozhodnutelnou. Avšak nesmrtnost duše je jedním z podstatných základů Platónské filosofie a je za účelem jejího dokázání vynaloženo spoustu dialektických argumentů¹⁵.

Podívejme se nyní blíže na Platónské etické mýty. Etické mýty sdílí s kosmologickými řadu podobností. Vždy mají charakter monologického vyprávění, které sděluje starší účastník rozhovoru mladšímu. Vždy se odvolávají na autoritu tradice, vztahující se buďto na neznámý zdroj, nebo na konkrétní historické postavy, avšak nikdy nečerpají svou platnost z přímé zkušenosti vypravěče. Vždy stojí v přímé návaznosti na dialektickou argumentaci, buďto na jejím počátku, nebo konci¹⁶. V posledním zmíněném bodě vykazují etické mýty určitou pozoruhodnou zvláštnost. Většinou svým vyprávěním podporují argument, který už byl předtím dokázán a předložen čtenáři k rozumovému náhledu. Vzniká tak námitka vůči transcendentálnímu výkladu, proč by Platón potřeboval jít řečí mýtu za hranici rozumu v momentě, kdy byl rozumový výklad podán? Platón navíc čerpá svá přesvědčení o nesmrtnosti duše, či existenci božstev a idejí¹⁷ z dialektického zkoumání, funkce mýtu není primárně epistemická. Je tedy třeba hledat jiné vysvětlení.

Platón využívá dvojí podání, mytické a logické, aby mohl promlouvat zároveň ke dvěma částem lidské přirozenosti, racionální a iracionální. Ačkoliv stále trvá na dogmatu, že vědění je (morál-

15 Viz.: 4 důkazy o nesmrtnosti duše v dialogu Faidón (69e-107b)

16 Glenn W. Most, „Plato's Exoteric Myths,“ Most, (2002), str.16-19

17 Jedná se tedy o poznání oblastí, které jsou v Kantovské filosofii odsunuty za hranici možného poznání.

ní) ctností, dochází však k náhledu, že ctnostné jednání může být ohroženo iracionálními popudy, které jsou naší nedílnou součástí. Není náhodou, že vyprávění etických mýtů se začíná objevovat až v dialozích následujících po dialogu Gorgias, ve kterém dochází k určitému nalomení víry v to, že poznání dobrého jednání zcela postačuje k jeho praxi¹⁸.

V Ústavě Platón podává výklad o třech složkách duše, které náleží každému člověku. První, nejpřízemnější je složka toužící po tělesných slastech, druhou část tvoří touha po uznání a úspěchu, třetí tvoří touha po poznání. Ctnost je v posledku možná pouze tam, kde vládne složka rozumová¹⁹. Ne však jako tyran, uvrhávajíc zbylé dvě složky do žaláře, ale jakožto diplomat, udržující křehkou rovnováhu²⁰. Ostatní složky duše nelze pominout, nelze se jim zcela nevěnovat. Lidský rozum může být přesvědčen jedním silným a pravdivým argumentem. Avšak lidská touha a emoce jsou neustále ohroženy změnou a člověk může opustit svůj pravdivě nabytý názor pod nátlakem slastí, strastí a strachu²¹. Je tak třeba bojovat s emocemi prostřednictvím emocí. Neustále oživovat v člověku naději a víru v pravost cesty filosofického poznání, v nepodmíněnou hodnotu žití dobrého života a zahánět strachy a tělesné tužby, které mohou toto úsilí nabourávat²². Tato funkce mýtu je tradičně označována jako psychagogická. Příkladem může být mýtus o nesmrtelnosti duše z dialogu Faidón, který podává vyprávění o tom, že duše, které oddaly svůj život filosofii a poznávání dobra, čeká život ještě krásnější:

„O kterých se však uzná, že vedli život vynikajícím způsobem zbožný, to jsou ti, kteří jsou od těchto podzemních míst (tartaru, pozn. aut.) jakoby od žalářů osvobozeni a zprošťováni, kteří přicházejí vzhůru do čistého obydlí a usazují se na oné skutečné zemi. Z těchto pak samých ti, kteří se dokonale očistili filosofii, žijí pro všechnu potomní čas naprosto bez těl a přicházejí do příbytků ještě krásnějších, než jsou tyto...“²³

Platónovy etické mýty se od těch tradičních liší především tím, že nemohou stát a být čteny „samy o sobě,“ jelikož jsou vždy určitou nadstavbou na logické argumenty vzešlé z rozumových dialektických úvah. Povzbuzují a ujišťují čtenáře, který danými argumenty prochází a snaží se o to, aby zákon rozumu pronikl i do emocionální složky jeho duše. Nejedná se o muthos, ale o muthologos. O mytické vyprávění ve službách logu²⁴.

Další podstatnou funkcí etických mýtu je funkce pedagogická. Potřeba mýtů, které plní výchovnou funkci, je explicitně formulo-

vána samotným Platónem, především v Ústavě²⁵. Musí se však jednat o mýty „reformované,“ zakládající se na hodnotách konstituovaných v rámci filosofie. Tradiční řecké mýty jsou naopak vystavovány ostré kritice, jelikož utvářejí morálku, která je v rozporu s řadou Platónských filosofických náhledů. Příkladem může být zobrazování božstev jakožto bytostí podléhajících rozmarům emocí, jako bytostí zpupné, závistivé až nenávistné. Jejich nedokonalý charakter pak může sloužit jako legitimizace obdobného lidského jednání. Dalším významným příkladem je rys řecké kultury, kterým je obdiv k síle, odvaze, moci a vychytralosti, hlavním složkám Homérské areté člověka. Proti tomuto pojetí lidské areté se vede řada polemik napříč dialogy, typicky zda je lepší bezpráví snášet, než-li činit²⁶. Či zda se lidská areté skutečně může zakládat pouze na schopnosti vládnout, nehledě na ostatních morálních ctnostech, jako je spravedlnost a uměřenost²⁷.

Mýtus má mít ve výchově mladých specifickou úlohu. Provozování plnohodnotné filosofie je v ideální Platónské obci umožněno pouze některým, a navíc až v pozdějším věku. Mládež se má prvotně vzdělávat v hudbě a v matematice a věnovat se sportu a tréninku. V této fázi výchovy mýtus, založený na hodnotách získaných prostřednictvím filosofického náhledu, supluje úlohu filosofie tím, že podává tyto hodnoty přístupnější formou vyprávění. Sám Platón není systematickým tvůrcem mýtů, které by měly sloužit primárně jako pedagogické, avšak podává poměrně jasný popis toho, jak by měly takové mýty vypadat. Tato potřeba pedagogického mýtu ovšem vrhá světlo i na samotné etické mýty ve filosofických dialozích.

Tvorba mýtu má i neodmyslitelnou úlohu společenskou. Ačkoliv jsme se prvotně snažili vyložit vztah mýtu a filosofie prostřednictvím opozice, je třeba si uvědomit, že tradiční mýtus stále utvářel podobu kulturního a společenského života, tvořil páteř divadla, umění a svátků. Ačkoliv byla jeho hegemonie značně oslabena samotnou filosofií a názorovou tolerancí demokratického společenství, mýtus nadále s filosofií koexistoval a udával určitý společenský morální standard. Standard, který Platón především kritizuje, když se obrací proti básnictví. Platónský filosofický mýtus tak jistě silně působil na soudobého čtenáře tím, že hovořil řečí, která mu byla známá. Zastrášoval ty žijící proti Platónským filosofickým hodnotám, a naopak povzbuzoval ty žijící v souladu²⁸. Nahrazení tradičního mýtu mýtem filosofickým se v prostředí antického Řecka ukazuje jako nejpřímější cesta k transformaci ve společnost, která bude vedena filosofickým poznáním.

18 Ludwig Edelstein, „The Function of the Myth in Plato's Philosophy“, Journal of the History of Ideas, Vol. 10, No.4, (1949), str.475

19 Platón, Ústava IV, (436a–441c)

20 Přeci jen, bez složky požívačné není života ani plození, bez touhy po uznání a úspěchu mezi spoluobčany není možná polis.

21 Platón, Ústava III, (413 a-c)

22 Platón, Faidón, (114d)

23 Platón, Faidón, (114b-c), O odměnách a trestech, které v posmrtném životě čekají na spravedlivé a nespravedlivé viz. také: Mýtus o Eroví, in.: Platón, Ústava X, (614b–621d)

24 Nemusíme proto v řadě kontextů Platónských dialogů vnímat muthos a logos jako opozita, ale spíše jako dva navzájem komplementární způsoby řeči, z nichž oba mají svou specifickou funkci, a zároveň stojí ve službách rozumu. Viz. například na první pohled matoucí rovnocennost mytického a logického výkladu v Protágorově řeči. (Platón, Protágorás, 320c)

25 Platón, Ústava II, (376d–377b)

26 Platón, Gorgias, (474b)

27 Platón, Menón, (72a–74a)

28 Diogenes Laertský, Životy názory a výroky proslulých filosofů, § 3.80

Monika Pešková

Člověk, co o Vánocích není šťastný a veselý

Jako dítě je snadné milovat Vánoce. Všude září výzdoba, voní cukroví, už týden se myjete u babičky na druhé straně vsi, protože ve vaně doma plave slizká zelená měchuřina. Když při nenápadném prohledávání všech koutů s vysavačem v ruce narazíte na dárek, přemýšlíte, zda čestně neporušit kánon, nebo jestli vám to stojí za zabavení telefonu na týden. Pokud se tedy nenarodíte jako dívka.

V dětských letech vám mohou dárky jemně poodhalit kam budete ve společnosti nejen o Vánocích patřit. Když odrostete z dětských let, začnete zjišťovat, co pro vás jako pro budoucí ženu budou svátky tradičně znamenat. Když ve čtrnácti zjistíte, že ta krásně zabalená krabice je ve skutečnosti příbořový set socialistické kvality a brutalistického designu, nebo

zpravidla velice šeredné ložní prádlo, pochopíte, že vánoční svátky tradičně nebudou šťastné a veselé, hlavně pro vás.

Tvrdí náraz na ženskou realitu je právě takzvaná „výbava“ od starších ročníků v roce, kdy jste dostaly své první menarché. Při takové příležitosti poprvé okusíte chvíle, kdy je prakticky každý kolem vás „šťastný a veselý“ — kromě vás. Také poznáte paradoxní normu, kdy se všichni diví, proč zrovna vy šťastná nejste. Člověk není nucen přijímat to, co nechce, s úsměvem na tváři. Ale žena ano.

O dvacet let později se situace opakuje. Jen s tím rozdílem, že váš manžel se diví, proč vy nejste šťastná.

Tradice samy o sobě nejsou špatné. Jsou založeny na rituálním opakování společenského chování, jejich cílem může být jak komunitní sounáležitost, ale tak i škodlivé upevňování ideologie „přirozenosti“ genderových rolí. Vážím si toho, že se mohu veřejně ptát: Ale jaké tra-

dice, pro koho tradice — a komu vlastně slouží? Dostáváme se k jádru pudla: vánoční tradice často slouží k tomu, aby mohla žena prokázat, že je žena. Člověk nemusí prokazovat nic. Pokud jako žena nesloužíte něčemu, co neslouží vám, stáváte se ničím. Nemůžete být ženou, a zároveň lidskou bytostí, jejíž smysl není podmíněn službě rodinného celku, kterého nezajímá, zda jste šťastná. Gró vaší existence je tedy poskytovat péči.

Nelze tedy být jak člověkem, tak funkcí. Smyslem člověka je existovat. Smyslem funkce je fungovat. Jen lidé mohou být „šťastní a veselí“. Z mé, zcela ženské zkušenosti se o Vánocích nedá tradičně stíhat ani být fungující ženou.

Když v chaosu managementu Vánoc zapomenete manželovi přeposlat e-mail se seznamem dáreků, Hrozí vám, že dostanete buď něco „praktického“ a nevkusného, a nebo vám dá něco, co koupil vlastně sobě. Nemu-

síte se ale bát. Pravděpodobně vám koupí funkční prototyp věci, kterou dostal jako pětiletý na dálkové ovládání (třeba čtyřkolku). Není se čemu divit, že se z Vánoc pro ženy stává spíš tradičně zbytečný maraton misogynního nihilismu než svátek. Všechny holčičky v nás by si možná vybraly trvale šťastnou a veselou kariéru staré panny i za cenu kritiky od struktur, které jsme tím

odmítly sloužit. Chtít „šťastné a veselé“ pro sebe je totiž feministické. A zároveň ohrožuje nejedno dogma, kdo si může dovolit existovat jako člověk. Samotný požadavek žen na to, aby mohly být nepodmíněně šťastné, je ve finále tužba být prostě jen lidmi.

Text byl namaštěn při přednášce. Autorka je představitelka generace mileniálů, je jedna z posledních dětí narozených za socialismu. Autorka nemůže uvěřit, že na to čerpá dovolenou.

Medailonek

Jednoho krásného dne mi došlo, že jsem autorsky jaksi přerostla vášnivě laické diskuse na internetu a s vervou mně vlastní jsem se pustila do narušování stereotypů (tamtéž). No, a to je vlastně důvod, proč jsem tady. Na vysoké škole. Protože chci kvalitu. Jak od svého projevu, tak kvalitu i sdílet. Jsem si vědoma, že mě svoboda slova, kterou jsem se rozhodla využít, nezabavuje odpovědností. Moje veřejná činnost že zakládá na syrovosti, v které jsem nejautentičtější. Píšu také z toho důvodu, že právě můj hlas a prostor na něj je nejsilnější věc, co vlastním, a vlastním ho proto, že jsem si ho vzala sama.

Tak jsem se stala autorkou nezávislého občanského publicistického projektu Tajemný Hlas. Zaměřuji se na společenská a sociální témata. Tvorbu nestavím jen na zkušenostech, ale také na výzkumech a umím je propojit nejen s daty, ale i s humorem a pořádnou dávkou konfrontace (i sama se sebou).

Moje tvorba se může zdát jako tvrdá a syrová. Ale ze zkušenosti vím, že se taková zdá lidem, co nemuseli volit mezi špatným a mizerným.

Ve volném čase ráda týrám hudební nástroj. Teda ale spouť tak to zní, když se pokouším naučit hrát na kytaru.

Monika Pešková

Richard Ulrych

Vyhlížení

Co se stalo za těch dvacet let?

To snad ani nemá cenu vyprávět.

**Vše probliklo jak světýlko nad střechami,
které vyhlíží všichni – i my.**

**Tak krásná jsou ta dětská očka,
když neví, zda se ten, komu patří, přeci dočká,
zda z ticha a nenadání
neuslyší zacinkání.**

**Ve tmě mnoho věcí je,
to než se člověk naděje,
bude v ní dalších dvacet let;
a kdo ví, možná dalších dvacet pět.**

Oto Visconti

ZPOVĚĎ

Mám nos na tajemství.

Po letech v kostele člověk pochopí, že zbožnost je často jen maska ušitá na míru pokrytectví.

Jmenuji se Peterková. Šestým rokem jsem hospodyní faráře Motýlka.

Uklízím, peru. Vařím, když nemá chuť na ty svoje dietní krabičky.

Všechno vím. I to, co mělo zůstat za těžkým závěsem zpovědnice.

Každé ráno stírám pavučiny z relikvií a sbírám hrníčky po jeho čajích – bezlepkových, bio, s nálepkou Fair Trade.

Duch Svatý by záviděl, jak se modlitby proměnily v šepot do mikrofonu při streamované mši.

„Amen“ je emoji s rukama vzhůru.

Věž kostela sv. Ducha ční nad vesnicí jako zkamenělá výčitka.

Kolem ní se kroutí satelitní talíře a solární panely.

Vesničané nedřou v hlíně.

Mají prsty hladké od touchpadů, manikúry a práce, která nepočká: call centra, kamiony, aplikace pro hipstery z Prahy.

I chleba je tu teď bio a „artisanal“, s chia semínky a příběhem.

Dřív to byla pekárna, kde voněla žitná pravda.

Modlitba zůstává, ale ne pod klenbami.

Probíhá ve skupině „Naše vesnice – fórum a modlitebna“.

Všechno začalo, když nahradili starého Ducháčka.

Odvolali ho poté, co pašoval ojeté vozy z Belgie, a prý i laciné odpustky.

Diecéze poslala Motýlka.

Muže s čelistí vybroušenou jako relikviář, s obličejem Alaina Delona a pohledem,

který klouzal po ženách jako po hladině zakázané řeky.

Voněl po dřeni ambrozií a drahém parfému, který zapaloval svíčky i touhy.

Kostel, do té doby prázdný jako poustevníková spížirna, se rázem plnil.

Ne starousedlíky, ale ženami každého věku.

Však jsem mu od prvního dne dělala hospodyni, stejně jako Ducháčkovi.

Jenže zatímco ten vykutálený dědek nosil domů mastné obálky od autobazarů, Motýlek sbíral jinou měnu: obdiv a občas i šust

bankovek v kasičce

„Na opravu střechy“.

Já, Peterková, jsem muže z fary znala: Ducháček smrděl benzínem,

Motýlek po chtíči a strachu z prázdnoty.

Uklízela jsem jejich hříchy mezi zrnky prachu na kříži nad psacím strojem.

Motýlek přiletěl do vsi jako reklamní leták.

První neděli po jeho příchodu stará Vomáčková poprvé od války použila rtěnku.

Ema z ulice za rybníkem přišla v tílku „Blessed“ a posadila se do první lavice.

Když zvedl oči od misálu,

věděla jsem, že ho má.

Byla středa, den zpovědí.

Sakristie voněla voskem a starým dřevem, když jsem zaslechla Emin smích, křiklavý a dutý jako zvonek bez srdce.

„Marnivost, občasná lež, myšlenky ne zrovna čisté...“

Motýlek ji káral hlasem, z něhož kapal med.

Nakoukla jsem škvírou.

Klečel před ní, ale ne s růžencem.

Kabelka od Vuittona (podezřele podobná té ukradené z bazárníku), opřena o křtitelnicu.

„Pět tisíc, a nikdo se nedozví, že tvoje ruka nesažala jen k nebesům,“ šeptala, zatímco jí prsty pluly pod jeho albu.

Motýlek, bledý jako hostie, vytáhl obálku z nedělní sbírky.

Pot z čela mu tekli mezi slova „In nomine Patris“.

Stála jsem za dveřmi s hadrem na prach a cítila,
jak se hranice mezi hříchem a spásou rozplývá.
Byla to nabídka, která nečeká na odpověď.
„Na ty vaše potřeby,“ zašeptal.
Schovala ji do podprsenky. Potřeb měla hodně.
První obálka byla tichá a tlustá.
Zaplatila jí rty. Jablko z ráje.
Pak přišly vlasy a boty.
Peníze tekly jako potok po jarním tání.
Ema se měnila v reklamu na hřích:
nehty ostré jako výčitky,
kůže vonící po zakázaném ovoci.
Budu muset na Motýlka dávat pozor.

„Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.“
„Chvála Kristu,“ pokřičovala jsem se.
„Na věky. Amen,“ ozvalo se z kabinky.
„Naposledy jsem byla u zpovědi včera,“ řekla jsem.
„Otče, držím to v sobě už několik dní. Viděla jsem vás. A Emu. A peníze.“
Mě neumlčí.
Dech mu ztuhl v mřížce.
Znala jsem ten pach – směs strachu a Diora.
Cítila jsem jeho nervozitu skrz dřevěnou mřížku, jako by se mu potily myšlenky.
„Bylo to ve středu. Pamatuju si to přesně, protože máte ve středu bezlepkový den.
Chtěla jsem uklidit prach z relikvií a posbírat hrníčky s uschlým čajem.
Otevřela jsem dveře do sakristie a stála tam Ema. No, spíš ležela.
Na stole, kde rozkládáte misály.
Sukni měla vyhrnutou až k andělům, tu nechutně ošklivou a drahou Vujtonku, pohozenou vedle křtitelnice. Klečel jste před ní, Otče,
ale ne k modlitbě. Ne k modlitbě!
Bylo to příliš pozemské.
Přikřičila jsem se za skříň s kancionály z roku '72.
Nechtěla jsem vás vidět, ale nemohla jsem se přestat koukat. „Blahoslavení chudí duchem,“ šeptal jste do jejího, no fuj!
Blahoslavení? Sodoma Gomora.
Ema se vám smála. „Otče, přidej ještě pět tisíc a já zapomenu, že jsem tu byla.“
Sáhl jste pod kleriku a vytáhl tlustou obálku.
Bankovky se leskly jako hostie.
Počítal jste je, až vám prsty klouzaly.
Já se jen modlila, abyste mě neslyšel.
Přemýšlela jsem, jak daleko je od hříchu k rozhršení – u vás zjevně jen na délku jedné obálky.
Když bylo po všem, Ema seskočila ze stolu, uhladila si sukni a natáhla si lodičky.
„Aby tě ta tvoje víra nezadusila, Otče,“ špitla, vzala tu svoji Vujtonku a odešla.
Zůstal jste stát s pohledem upřeným na kříž na zdi.
Kříž mlčel. Stejně jako já.
To je všechno, čeho si pamatuji.
Vaše hříchy lituji a měl byste se polepšit.“

Po chvíli ticha farář Motýlek zakašlal:
„Bože, je mi líto, že jsem tě urazil svými hříchy. Z celého srdce jich lituji a s tvou pomocí se chci polepšit.“
„Amen,“ odpověděla jsem mu.
„Knězem jsem tu já, Peterková. To říkám já.“
„Nemůžete říkat všechno.“
„Jděte do prdele, Peterková.“
„Máte říct: „Jděte v pokoji.““
„Jděte do prdele, Peterková,“ zopakoval Motýlek a odešel ze zpovědnice.
Práskl dveřmi jako neznaoboh.
„Bohu díky, Otče, vrátím se zítra,“ zavolala jsem za ním.

Vyprala jsem mu košili od Armaniho svěcenou vodou a Savem.
Venku solární panely polykaly slunce.
V ten den kázal Motýlek o pokoře, ale slova mu klouzala po hedvábném límci.
Když Ema usnula na jeho hrudi, hladil její paruku.
Koukala jsem na ně přes škvíru a přemýšlela,
zda peklo voní po Chanel č. 5.

V deset večer jsem si sedla ke kancionálům z roku '72 a otevřela limonádu.
Už z dálky jsem cítila jeho parfém.
Za chvíli tu budou.
Emina nová kabelka visela na klíce zpovědnice jako parodie na růženec.
Věděla jsem, že hra začíná.
Když ji vyjídal na oltáři, smála se mu nafouklými rty:
„Aby ti nezaskočilo.“
Až jsem se zakuckala. Ta mrcha má koule.
„Přidej, Otče, jinak tě vyškrtnu z kalhotek.“
Bankovky se třpytily jako slzy.

Nejprve chtěla obálky s bankovkami za „duchovní vedení“.
Pak přišly plastické operace hrazené z fondu na nové varhany.
„Viděla jsem vás, Otče. Opět,“ zašeptala jsem, když jsem uslyšela jeho zrychlený dech za mřížkou.
„S Emou. Na stole v sakristii. S těmi penězi z nedělní sbírky.“
„Nechtěla jsem vás vidět,“ dodala jsem.
„Ale stála jsem tam. Jako vždycky. Uklízím bordel, co po sobě nechají jiní.
Chtělo by to nový koberec do sakristie.
Ten starý je prošoupaný až na hříchy.“
„Deset tisíc měsíčně. Nebo řeknu biskupovi, že sbírka na střechu jde na její boty,“ pokračovala jsem.
Zamžoural. Pak kývl.

V noci jsem ho našla v sakristii.
Seděl na zemi s lahví vodky a plakal do kapesníku s vyšívaným křížem.
„Proč já?“ chroptěl.
„Protože jste slabý,“ odpověděla jsem a podala mu ze zástěry účet za elektřinu.
„Zas jsem vás viděla, Otče.“
„Bůh je hashtag,“ škytl. „#OdpustSi.“
„To není rozehřešení, Otče.“
Pili jsme mlčky. Venku pršelo.
Ema se vracela z města s taškami plnými lesku.
„Peterková,“ řekla, „Bůh je obchod.“
Měla pravdu.
Když jí Motýlek políbil nové boty v sakristii (lodičky s červenou podrážkou, jako by šlápala do krve), myslela jsem si, že se modlí.
Jeho prsty svíraly lem její sukně jako růženec.
Už mám svoje místo, odkud je pozoruji.
Jako v divadelní lóži.

Pátek třináctého.
Den, kdy se i svatí bojí vyjít ven.
Klečela jsem ve zpovědnici, ale ne abych se kála.
„Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.“
„Chvála Kristu,“ pokřičovala jsem se.
Věděla jsem, že to nemá smysl, ale staré návyky
jsou jako pavučiny – přilepí se na vás a neodfouknete je,
i kdybyste se topili v Savu.
Zadržel dech.
Jako by se bál, že i vzduch je udavač.
„Opět jsem vás viděla. S Emou.
Dal jste jí zase obálku z nedělní sbírky.
Já jsem se modlila, abyste mě neslyšel.
Ale Bůh už také dávno neslyší.

Emigroval.
 Mlčela bych jako kříž. Ale nejsem kus dřeva, Otče.
 Peru vaše prádlo.
 Víím, kolik stojí ty vaše košile od Armaniho.
 A kolik stojí mlčení.“
 Zavrzel židli. „Peterková...“
 „Otče, odteď to tu vedu já. Vy posloucháte.“
 Hlas jsem měla tvrdý, jako když škrabu připečený škvarek z pekáče.
 Zakuckal se. „Bože, odpusť mi...“
 Ticho.
 Zvenku zafoukal vítr, zatřásl satelitními talíři na věži.
 Slyšela jsem, jak polyká slova.
 „Kostel potřebuje střechu,“ řekla jsem suše.
 „Já potřebuju novou pračku.“
 „Kolik?“ vydechl.
 Slovo viselo ve vzduchu jako šňůra od prádla.
 „Spočítám si to.“
 „Dobře,“ zakašlal. Dusil se vlastními sliby.
 „Amen,“ odsekla jsem.

Ema dál dostávala obálky.
 Kostel dostal nové lavice, fara fasádu a já zástěru od Diora.
 Vítr hvízdá kolem satelitů jako opilý anděl.
 Fara vzkvétá s každou mou zpovědí.
 Teď ji zdobí nová střecha a Ema si koupila auto.
 Když se poprvé objevila na faře s novými řadry, Motýlek se pokřížoval.
 Mačkal svůj kříž do dlaně, až mu tam znamení zůstalo zaryto jako spálenina.
 Ďáblova stopa.

Vesnice spí.
 Ticho se rozlilo jako víno po ubrusu.
 Modlím se už jen při vytírání podlahy.
 Mokřý hadr kreslí na dlažbě kříže, které nikdo nevidí.
 Sedla jsem si na schody před farou, zapálila si cigáro a pozorovala, jak věž vrhá stín na satelitní talíře.
 Vítr foukl do věže.
 Zvon se pohnul, ale nezvonil.
 Snad i on ví, že modlitby jsou jen prázdné echo.
 „Amen,“ řekla jsem.
 Slovo spadlo na zem a rozbilo se na kusy.
 Bůh možná odpouští, ale Peterková nikdy.

Darcy

Děti Nyxiny

Být tak slastně krutá, to ti vskutku jde, má lásko.
 Libuješ si v mém utrpení. Tak ráda mě vidíš křičet.
 Jsi skutečně můj Deimos, ten nejkrásnější děs, jaký si
 pro mne kdy mohl přijít. Považovala jsem lásku za po-
 žehnání, nikdy mě nenapadlo, že je skutečně jen teror
 v převlečení za hebké rty a třpytící se oči.
 Jak nemilosrdné je od tebe zarýt se mi zuby do srdce,
 dusit mě svými slovy, když zrovna odbijí půlnoc. Zbý-
 vají čtyři minuty do zítřku a já zmítám se a kroutím,
 posedlá hrozivým uvědoměním, že bylo mi sesláno

poslání ze samých temnot Tartaru a já nejsem These-
 us, nejsem polobůh ani hrdina, nejsem tvým andělem
 spásy. Jsem jen lidská kostra potažená kůží a sama
 víš, že všechny mé nože jsou tupé.

S poslední minutou zbývající do zpečetění mého
 osudu plním své tělo tekutým jedem ve snaze uhasit
 požár pod svou kůží. Nabývám osvobozujícího uvě-
 domění, že to já jsem tím démonem a ty andělem svr-
 ženým z nebes, oloupeným o svá křídla. V rukou držíš
 mé zlaté rohy a příkladáš si je k hrdlu. To já jsem tvůj

Moros, tvůj tragický konec.

Mám štiplavé nožky

našel jsem čas je upravená hodnota
nezřízená zahořklá stranící se
stárnoucí v pomerančovém odstínu
postupně mě vaříš v suchém ohni
vlhká hlava obalená černým pískem
jsem rybka: mám štiplavé nožky
černý maz v pomerančové kůře lepí hlavu k písku
potěžkám sluníčka chodí po obalu ruky
nejplášší účastnice: dvě opuštěné výhně
horký písek kůžička syčí v očích sliny
písečku slepý držím se tvých zad
zkažený zvukovod se ptá
chceš být sama bez očí
vpáčené nohy pohladí okraje písku na krku
to přijde časem
rozevřu žhavý kov v lastuře
něco najdeš
vyplivnu sluníčka
čekat než se věci změní není beznadějně
vylouškám si půlku písku z obličeje
ústa si vypláchnu odvarem z pomerančových květů

málokdo to tuší
ale vzadu v rohu
za clonou, za záclonou
v mojí duši
je schovaný, zastrčený šuplíček
s lahvičkou s tuší
která je tam připravená na psaní
všech těch příběhů spousty let
které přes okraj rytmu tlukotu tvého srdce
v budoucnosti začínám vyhlížet

Hedvika Párlová

zahlédla jsem Tě se pro něco natahovat na horní
zaprášenu polici
šustot papíru a slyším polohlasem
"tak tady mám pro Tebe to modré z nebe"
opírám se o futra a usmívám se
na co totiž modré z nebe
když tady před sebou na štokrli mám Tebe
ale možná by ses měl podívat co to máš v zadní
kapse kalhot
protože když bys na ni přiložil ruce
dost možná bys ucítil
jak v ní buší moje srdce

Relax zóna

Kavárna

G
a
l
e
r
i
e

Ulička

**Srdečně Vás zveme
na vernisáž výstavy
Fabellae, Amon-Re Maria
Müllera, která proběhne v
rámci programu vánočního
večírku
Fakulty humanitních studií
11.12. 2025 od 18:00 v Galerii
Ulička.**

Galerie Ulička je umístěna v prostorách fakultní kavárny, hned za barem. Provází cestou na záchodky až k dětskému koutku.

Amon-Re Maria Müller zachycuje momenty příběhů každodennosti. Fotky, které vytváří se pohybují na hranici spontánnosti a inscenace.

K fotografování ho přivedl vliv rodiny a postupně se pro něj stávalo nástrojem reflexe

okolí a vyjádření vlastního prožívání. Ve své tvorbě se Amon staví do pozice pozorovatele. Instinktivně zachycuje externí dění, zaznamenává ho a vypráví. Lidské tváře, zrcadla prožitku, ticho-prázdnost nákupního centra, jehož jedinnými pozůstalými jsou svlečené figuríny, střípky a odstřížky města Prahy. Familiární scény sytých barev a pohybu, zvěčnění pomíjivosti chviliek. Námětem fotografie Amona se může stát i jen letný úsměv kolemjdoucí/ho. Vypráví důvěrné příběhy, aniž by narušoval osobní prostor aktérstva svých snímků. Výstava Fabellae je souborem jednotlivých příběhů vyprávěných skrze sérii fotografií, které zprostředkovávají autentický odraz autorova vnímání reality.

autor: **Amon-ReMariaMüller@amonre.mm@amonrevision.**

kurátorstvo: Anna Průšková, Kryštof Novák, Natálie Matějková, **@plane-kviti**

Vánoční

christmas

večírek

party

◆ potluck vánočního cukroví ◆ pubquiz ◆
 ◆ autorské čtení ◆ výstava ◆
 svařák ◆ seznamovací icebreaks
 karaoke ◆

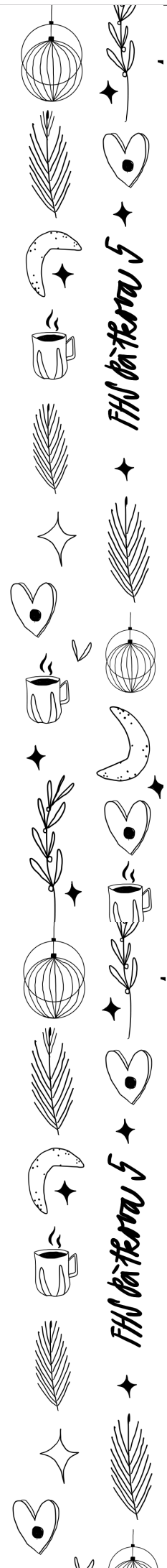
◆ christmas sweets potluck ◆
 exhibition ◆ board games ◆ mulled wine
 karaoke ◆

11.12.

17³⁰ – 22⁰⁰

english friendly

HUMR

ice breaker

BINGO

Find someone who...

is from different study program than you	managed to read something from <u>Kant</u>	is vegetarian	works part-time in café
plays the piano <i>(my persuade them to show off their skill at music jam in 0.32)</i>	<u>truly</u> likes coffee from our café	has trauma from any exam <i>how are they feeling about it now?</i>	was born and raised in Prague
was at least once hungover after PHS (Student's pub gathering)	whose hand is about the same size as yours	whose SIS crushed during course registration	was at least once hit by the door of bus 187
was at one time obsessed with existentialism	majors in antropology	was on Erasmus exchange	prefers beer over wine
has been to Tokyo	prefers Plato over Aristotle	is currently reading really great book <i>get recommendation</i>	is a gemini
whose text was published in HUMR	grew up in a different country than Czechia	works part-time in archive	speaks French